

УДК: 594.38:574.64

ВПЛИВ ТРЕМАТОДНОЇ ІНВАЗІЇ НА ШВИДКІСТЬ ДОБОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ЕКСКРЕМЕНТІВ СТАВКОВИКІВ

О.М. Василенко

Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. В. Бердичівська, 40,
м. Житомир, 10008, Україна

Важливість і необхідність пізнання кількісних сторін живлення тварин визначається багатьма обставинами. Кількісні показники живлення мають не тільки чисто фізіологічний, але й великий екологічний інтерес, адже вона є важливим елементом при вивченні балансу енергії на рівні організму чи популяції даного виду [1]. Швидкість добової продукції екскрементів (ШДПЕ) – трофологічний показник, який необхідно враховувати для характеристики процесу засвоєння поживних речовин у травному тракті тварин.

Загальновідомо, що ставковики є проміжними і додатковими живителями багатьох видів трематод, марити яких паразитують у різних хребетних тварин [2, 3]. Зараженість молюсків-живителів цими гельмінтами сягає часом чималих значень (85 – 98%). Високою нерідко буває і інтенсивність інвазії їх цими паразитами. Оскільки деяких ставковиків використовують як тест-об'єкти у системі екологічного моніторингу рівня забруднення природних вод, доцільним є з'ясування того, наскільки впливає трематодна інвазія на значення основних трофологічних характеристик Lymnaeidae.

Дослідженнями охоплено найпоширеніших ставковиків (10 видів) фауни України, що входять до складу п'яти підродів роду *Lymnaea* і представляють основні екологічні групи цього роду: *L. stagnalis* (Linné, 1758), *L. corvus* Gmelin, 1791, *L. gueretiniana* Servain, 1881, *L. palustris* (O. F. Müller, 1774), *L. auricularia* (Linné, 1758), *L. peregra* (O. F. Müller, 1774), *L. ovata* (Draparnaud, 1805), *L. balthica* (Linné, 1758), *L. fontinalis* (Studer, 1820), *L. patula* (Da Costa, 1778).

Величину швидкості добової продукції екскрементів розраховували за методикою К. Пертузеви́ча та А. Макфедьєна [4]. При дослідженні всіх видів як корм використано листя частухи (*Alisma plantago*). Трематодну інвазію встановлювали шляхом мікроскопуванням (МБІ-1, МЗ 7х8) тимчасових препаратів, виготовлених із шматочків гепатопанкреаса молюсків. Видову належність трематод з'ясовували винятково на живому матеріалі [2, 3]. Отримані числові результати дослідів оброблено загальноприйнятими методами з використанням комп'ютерних програм STATISTICA 5.0 [5].

У гепатопанкреасі досліджених нами ставковиків виявлено партеніти і личинки (церкарії) 5 видів трематод (табл.).

Таблиця

Види трематод, що паразитують у гепатопанкреасі видів *Lymnaea*

Живитель	n	Паразит	Екстенсивність інвазії, %
<i>L. stagnalis</i>	365	<i>Echinoparyphium aconiatum</i> Dietz	37,89±4,01
<i>L. corvus</i>	331	<i>Cercaria ignota</i> Zdun, 1961	41,37±4,23
<i>L. gueretiniana</i>	388	<i>Echinoparyphium aconiatum</i> Dietz	35,87±3,82
<i>L. palustris</i>	317	<i>Notocotylus attenuatus</i> L. et U. Szidat	55,54±5,87
<i>L. auricularia</i>	365	<i>Notocotylus seineti</i> Führm.	30,98±3,24
<i>L. peregra</i>	371	<i>Echinoparyphium aconiatum</i> Dietz	53,41±5,57
<i>L. ovata</i>	360	<i>Notocotylus seineti</i> Führm.	31,25±3,34
<i>L. balthica</i>	396	<i>Notocotylus seineti</i> Führm.	35,66±3,67
<i>L. fontinalis</i>	275	<i>Cercaria ignota</i> Zdun, 1961	32,43±2,99
<i>L. patula</i>	234	<i>Cercaria gibba</i> Ssin.	24,45±2,59

Слабка трематодна інвазія не впливає на ШДПЕ. Так, статистично вірогідних змін цього показника не відмічено у *L. palustris*, у *L. ovata* та у *L. balthica*. Генералізована інвазія викликає різке падіння ШДПЕ нижче норми через потужну патогенну дію паразитів на живителів. За помірної ж інвазії у молюсків „спрацьовує” неспецифічна захистно-приспосувальна реакція, котра полягає у підвищенні їх біохімічної і фізіологічної активності. Одним із проявів її є зростання ШДПЕ (рис.1).

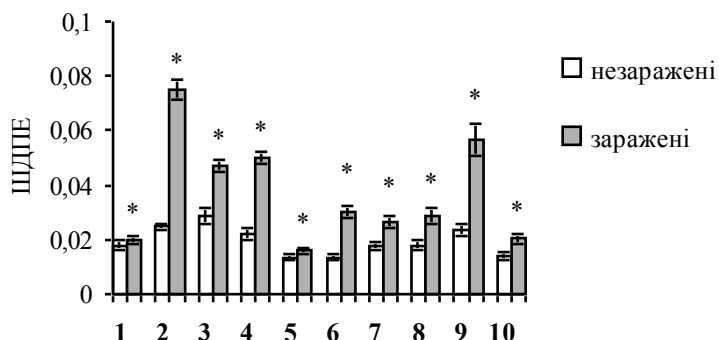

Рис 1. Швидкість добової продукції екскрементів (1 – *L. stagnalis*; 2 – *L. corvus*; 3 – *L. gueretiniana*; 4 – *L. palustris*; 5 – *L. auricularia*; 6 – *L. peregra*; 7 – *L. ovata*; 8 – *L. balthica*; 9 – *L. fontinalis*; 10 – *L. patula*), * – статистично вірогідна різниця ($P \geq 94,5\%$).

Найсуттєвіше зростання ШДПЕ спостерігається за наявності у молюсків тих трематод, у життєвому циклі яких наявні спороцисти (*Cercaria ignota* Zdun,

C. Gibba Ssin). Відомо, що редії трематод, інтенсивно живлячись, завдають значного руйнівного ефекту травній залозі ставковиків. Через це їхній травний тракт нездатний нормально засвоїти всю ту кількість поживних речовин із корму, що надходить в надлишку в їх організм внаслідок зростання кількості спожитого корму. Це і призводить до різкого збільшення кількості фекаліїв у інвазованих тварин.

Література

1. Сущеня Л.М. Количественные закономерности питания ракообразных / Л.М. Сущеня. - Минск: Наука и техника, 1975. - 208 с.
2. Pertusewicz K., Macfadyen A. Productivity of terrestrial animal. Principles and methods. IBP Hand. 13. – Oxford: Blackwell, 1970. – P. 325 – 360.
3. Паразитологія та інвазійні хвороби тварин: підручник для студентів вищих навчальних закладів, які навчаються за напрямом підготовки "Ветеринарна медицина" / В. Ф. Галат [та ін.]; За ред. В. Ф. Галата. - Полтава: ТОВ НВП "Укрпромторгсервіс", 2013. – 323 с.
4. Маркевич О. П. Основи паразитології: посібник для біолог. факультетів / О. П. Маркевич. - К.: Радянська школа, 1950.- 592 с.
5. Лакин Б. Ф. Биометрия / Б. Ф. Лакин. – М. : Высш. шк., 1973. – 343 с.